EEN WARE BEVRIJDING

Theaterproductie ‘5 april 1945’ in beeld

IN TEKST EN BEELD

Theaterproductie ‘5 april 1945’

Colofon

Teksten: Hans Nieboer
Vormgeving: John Mulder
Fotografie: Arend Gerritsen, Klaas Dragt, TC Tubantia

buro Kordaat
communication services

© mei 2015, 4 Mei Comité Vroomshoop.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ten geleide

De geweren worden door die aardige jonge begeleider Nick van Leeuwen vanuit het activiteitencentrum Het Punt in Vroomshoop meegenomen naar verhuurder Rick Wiessenhaan Special Effects in Rotterdam.
De uniformen worden opgehaald door de sympathieke gepensioneerde Hans Schuttelaar en naar Leon Koekman Uniformenverhuur in Beek en Donk teruggebracht. De kleren en schoenen van medio veertiger jaren gaan terug naar de verzamelschuur van het Historisch Schouwspel in Den Ham.

Ergens in de Harmoniezaal blijft nog een laatste tissue achter. Dat symboliseert echte emotie, vechten tegen tranen en die brok in de keel. Dat sterke gevoel bij de pakweg 80 spelers en speelsters, van 6 tot en met 85 jaar en het sterke gevoel: “Dit had ik nooit willen missen”.
Het is bijkans een wonder hoe in minder dan een half jaar de theaterproductie “5 april 1945” op een dergelijke overweldigende wijze tot leven kwam.
De vloeiende lijn van authentieke beelden, het verhaal van de voice-over, de prachtige muziek, het levensechte spel, de uniformen, de kleding en de wapens: het was áf.

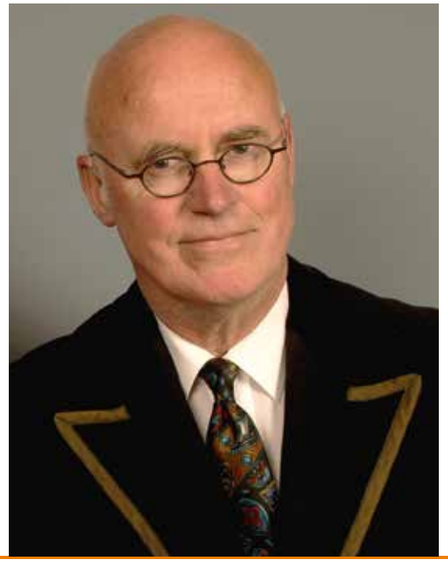

Vier keer was de theaterzaal van Het Punt volledig uitverkocht en volgepakt met in totaal meer dan 1200 opgetogen bezoekers. Die volgden op 24, 25 en 28 april 2015 ademloos en vaak aangedaan in het theater van het Punt het indringende, aangrijpende en doorleefde verhaal over de bevrijdingsdag in Vroomshoop.

In dit boek kijken we terug naar de eigen Vroomshoopse versie van “de Soldaat van Oranje”, in dit geval louter voor én door Vroomshopers. We kunnen hier samen met trots en met dankbaarheid op terugzien. Het was een prestatie van formaat.
Wát een teamspirit, wát een onderlinge eenheid en ook wat een ongelofelijke wil om hier het allerbeste van te maken.

Namens het het organiserende 4 mei comité Vroomshoop wil ik iedereen, die voor en achter de schermen aan de theaterproductie “5 april 1945” meewerkte, heel, heel hartelijk danken. De viering van 70 jaar bevrijding is echt luister bijgezet, en hoe! Het was onvergetelijk en dierbare herinnering, die we samen altijd blijven koesteren.

Hans Nieboer

Jennifer Veltink
Regisseur

vakkundig en enthousiasmerend

Scène 1:

Drama bij de Puntbrug

De vroege ochtend van donderdag 5 april 1945.

De verzetsman Gerrit-Jan Kerkdijk (26) uit Daarlerveen is door de verzetsgroep Vroomshoop gevraagd te helpen bij de bevrijding van Vroomshoop.
Caféhouder Appie Radstaak waarschuwt hem om goed uit te kijken: “Pas goed op oezelf”. De jonge Kareltje Ekkel mag niet mee: “te gevoarlijk”.

Dan het dodelijke schot van de Duitse soldaat Johann op bevel van de Duitse soldaat Friedhelm.
De ontreddering bij de famile Kerkdijk en caféhouder Appie Radstaak is groot. Hulp van dokter Oskam mag niet meer baten.

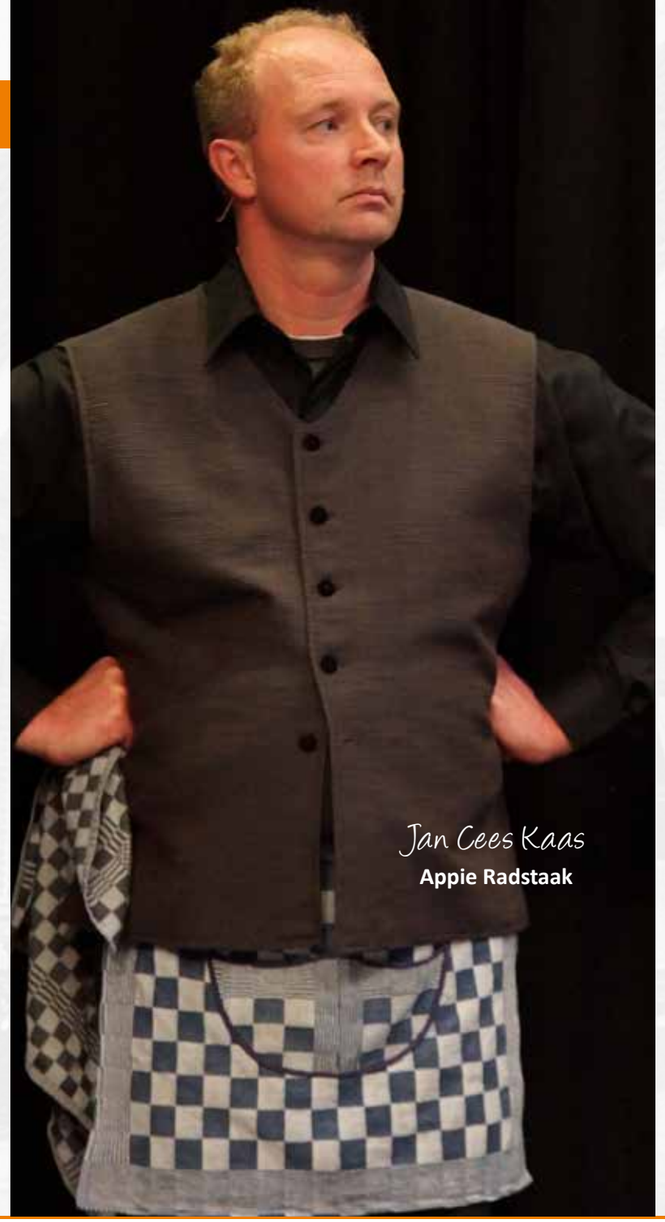

Jan Cees Kaas
Appie Radstaak

Roan Nieboer
Kareltje Ekkel

Kristian Makkinga
Gerrit Jan Kerkdijk

Monique Schutte
Familielid Kerkdijk

Petra Melenberg
Familielid Kerkdijk

Maarten Koelman
Dokter Oskam

Inge Kamphuis
Familielid Kerkdijk

Ruth Schipper
Familielid Kerkdijk

Scènes 2 en 3:

Droppingsveld Stegeren en gewond en gered bij de Kloosterdijkbrug

Jan Nieboer wacht als commandant van het afwerp-terrein en droppingsveld in Stegeren koerierster Sientje Tepper op, die hem naar Vroomshoop moet brengen om te helpen bij de op handen zijnde bevrijding.

Sientje: “Wie bent bijna vri’j, ik kan het hoast niet afwacht’n”. Het is een wonder dat de Duitse bezetter dit droppingsveld, notabene gelegen onder de rook van het beruchte strafkamp Erika bij Ommen, tijdens de oorlog niet ontdekt heeft.
Jan Nieboer zegt tegen Sientje dat de prijs hoog is met liquidaties van zijn broer Harm, van commandant Evert Lancker, van Jan van der Haar en van Jan Jacob de Groot. “Maar wie doet oonze plicht”.

Bij de Kloosterdijkbrug in Beerzerveld zien de terug-trekkende Duitse soldaten Peter en Siegfried iemand in uniform en Jan Nieboer wordt neergeschoten. Zwaar gewond sommeert de geschrokken verzetsman Sientje Tepper om door te fietsen naar Vroomshoop. Een boer uit Mariënberg redt Jan Nieboer het leven.

Fragment uit het gedicht Vrie’j van Henk Pool: “De Duutse weermacht gedraagt zich as een katte in het nauw. Gieniene is zien leem’n zeker, zie schiet biej toer’n heel arg gauw”.

Annelies Hankamp
Sientje Tepper, koerierster

Gerjan Nieboer
Jan Nieboer, commandant verzetsgroep

Bart Meinderink
Siegfried, Duitse soldaat

Carl-Jan Krahwinkel
Peter, Duitse soldaat

Kopergroep De Harmonie Vroomshoop
Muziekuitvoering

Joost Visser
Slagwerk

Scène 4:

Strijd rondom de Tonnendijkbrug

Met een enorme knal vliegt de Tonenndijkbrug door toedoen van de Duitse bezetter in de lucht in de vroege ochtend van 5 april 1945.

Verzetsman Hendrik Top: “Allemachtig Jaap, de brugge is vanmon’n kats in de lucht e’vleug’n”.
Vanaf de bovenverdieping van de winkel van G.J. Kottier en van het café van Hendrik van den Bosch wordt hard en op leven en dood gevochten door Vroomshoopse verzetsmensen met bij de brug verschanste Duitse soldaten. Aan Duitse kant vechten kindsoldaten van de Hitlerjugend mee.

Levert Schuurman: “Het liekt ja wel Kindsoldoaten, dat was ook op radio Oranje te heur’n”. Aan Duitse zijde sneuvelen vijf soldaten in een hevig vuurgevecht en dat brengt de Duitse commandant Konrad tot wanhoop en razernij: “Wenn’s Ihen in diesem verfluchten Ort es haben wollst, wird Ihr es kriegen. Die Faustregel lautet ein tote Deutsche Soldat gegen fünf Bürger, die wir erschiessen, executieren. Männer, sammel die Bürger, wir gehen zur Brücke an die überseite”.

De Vroomshoopse verzetsmensen zijn zichtbaar verrast door de gijzelingsactie: “Zie bent helemoal gek in de kop, zie haalt de Vroomshopers uut de huuz’n, zie liekt wel niet goed wies’.

Mark Kramp
Verzetsman BS

Gerlof Melenberg
Verzetsman BS

Johan Lambers
Verzetsman BS

Dennis Jongeneel
Hendrik Top, verzetsman BS

David Jansen
Jaap Schuurman, verzetsman BS

Jan Veltink
Levert Schuurman, verzetsman BS

Theaterproductie ‘5 april 1945’ in beeld

Scènes 5, 6 en 7:

De burgers gegijzeld en een dreigende massa-executie

De burgers van de straten langs het Overijssels kanaal, de Tonnendijk en het Blokkie worden met bruut geweld dor de Duitse soldaten uit hun woningen gehaald. De Duitsers kennen geen pardon en blijken ook geen genade te kennen: “Heraus du Schweinehunde, aber schnell. Aufmachen und mitgehen”.

Zo’n 60 mannen, vrouwen en kinderen worden gedwongen mee te gaan naar hotel-restaurant Tebberman bij de Puntbrug en er heerst grote paniek en angst. Wordt de bevrijding van Vroomshoop in bloed gesmoord? De Duitse commandant Konrad laat naar eigen zeggen genade voor recht gelden en laat bij hotel-restaurant Tebberman alle vrouwen en kinderen vrij: “Aber die Männer, die sollen bleiben”.

Na de hartverscheurende scheiding van de gezinnen neemt commandant Konrad het woord. Hij maakt duidelijk dat er geen andere weg is “Befehl ist Befehl”. De gegijzelde Vroomshoopse mannen worden geteld en gedwongen te knielen: het zijn er 24: “Dass genügt”. De Duitse commandant is onverbiddelijk, ondanks de smeekbede van de gegijzelde Karel Ekkel. De mitrailleur wordt op de groep mannen gericht en het onvermijdelijke lijkt te gaan gebeuren.

Dan verschijnt volkomen onverwacht Johanna, een Vroomshoopse vrouw, die de haar bekende commandant Konrad uit naam van de gehele Vroomshoopse bevolking om genade smeekt:
“Der Krieg is fast zu ende, die Gallierten hören sie nähern. Konrad, gehe zurück zu deine Familie in Deutschland, diese Männer sind unschuldig, ich bitte dich. Durch diese Männer frei zu lassen überwindest du Hasse und Rache und gibst du mit deine Liebe für diese Menschen das Leben zurück”.

Uiteindelijk breekt de commandant op emotionele wijze en geeft het bevel om de mannen vrij te laten: “Also gut. Sie können nach Hause gehen und sind alle frei. Die Liebe ist stärker als der Tot. Gehe schnell nach Ihre Familie”.
De Duitse soldaten kiezen het hazenpad en de mannen, vrouwen en kinderen vallen in elkaars armen, zo ook Fennegien Dam en haar man Piet: “De gebeden zijn verhoord”.

Declamatie door Carolien Eggens uit het boek van Henk Pool: “De grote Redder uut ellende hef ook het Vroomshoopse volk bevrijd”.

Theaterproductie ‘5 april 1945’ in beeld

Merlijn Zebel
Duitse soldaat

Mink de Jong
Duitse kindsoldaat

Jerry de Jong
Friedhelm, Duitse soldaat

Sander Kramp
Konrad, Duitse commandant

Jan Jansen
Duitse soldaat

Jeroen Maneschijn
Duitse soldaat

Bertho Veltink
Duitse soldaat

Theaterproductie ‘5 april 1945’ in beeld

Corine Vaartjes
Johanna

Carolien Eggens
Declamatrice

Gezinus Veldman
Muzikale leiding, piano en composities

Scène 8:

Vroomshoop bevrijd!

De jeep met vijf verkenmers van de Canadese Manitoba Dragoons komt over de Puntbrug en dat leidt tot uitzinnige taferelen en tot een onbeschrijfelijke emotie bij de Vroomshoopse bevolking bij het zien van de bevrijders. Die richten zich tot de dolgelukkige Vroomshopers: “Hello Folks, you are free, who are you?”

Namens de Vroomshoopse bevolking heet de Engels sprekende Janna Diek de Canadese bevrijders op hartelijke wijze welkom: “The Germans stole our freedom, but you stole our hearts”.

De Canadese bevrijders gaan verder naar hotel Koekkoek en daarna richting Den Ham en maken kennis met Frits Haselhoff, commandant van de lokale verzetgroep van de NBS.

Caféhouder Appie Radstaak tempert de feestvreugde en vertelt beteuterd over het droevige lot van de tienjarige Herman Zandbergen aan de Nieuwstraat, die dodelijk getroffen is door een verdwaalde kogel: “Wát een verdriet bij die familie. Loate wie toch veurzichtig weez’n”.

Martin de Bruin
Chauffeur van de Manitoba Dragoons

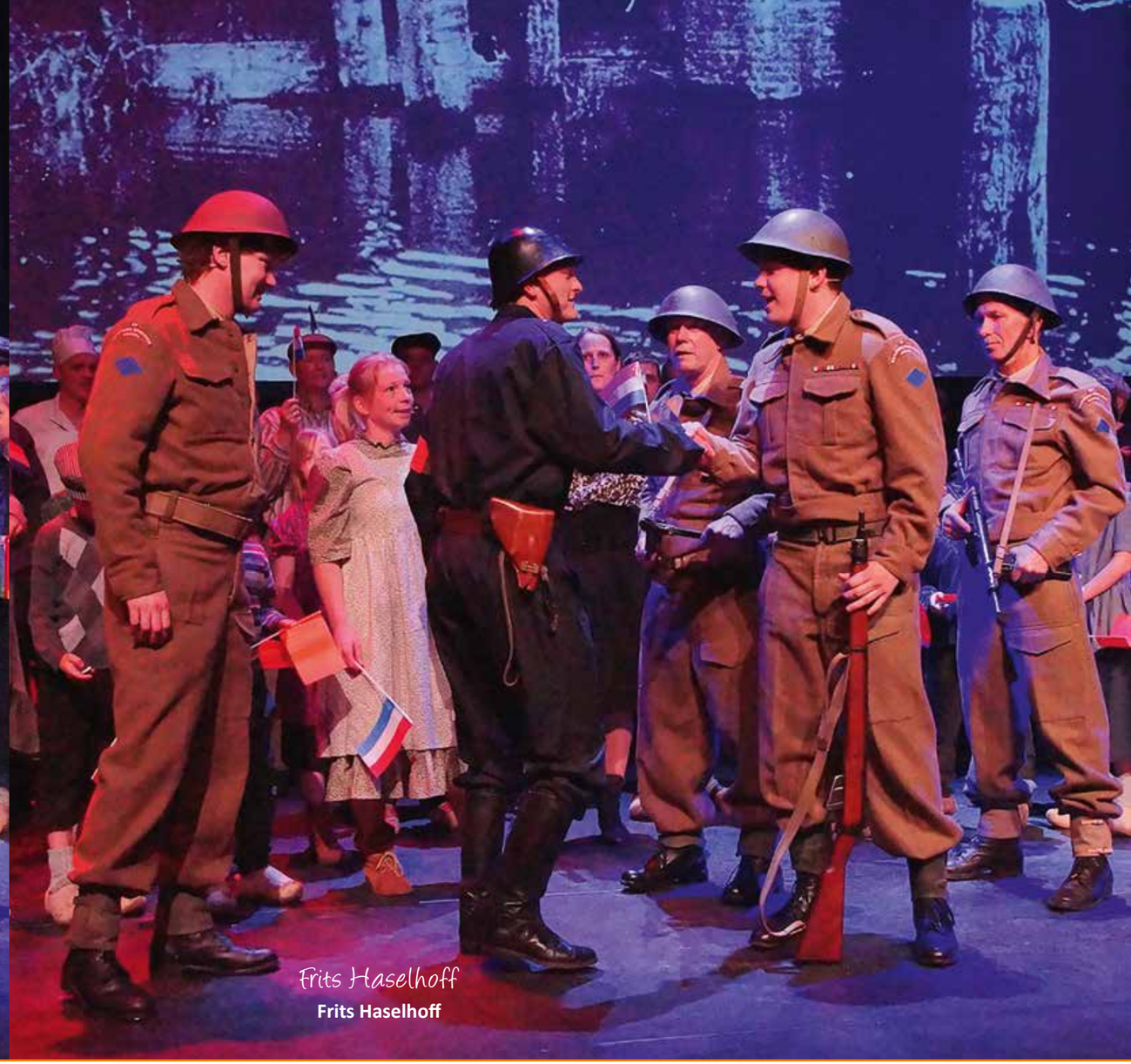

Frits Haselhoff

Frits Haselhoff

Gerjan Hankamp
Canadese bevrijder van de Manitoba Dragoons

Jan Hankamp
Canadese bevrijder van de Manitoba Dragoons

Riejan Kerssies
Fennegien Dam

Annelore Krahwinkel
Janna Diek

Gerwin Plaggenmars
Canadese bevrijder van de Manitoba Dragoons

Jan Kamphuis
Canadese bevrijder van de Manitoba Dragoons

Scène 9:

Geen bijltjesdag in Vroomshoop

Bij de hervormde school van meester Pot aan de Oranjestraat worden een aantal al dan niet vermeende collaborateurs en landverraders ondergebracht, die eerder zijn opgepakt door de NBS-groep. Bij de plaatselijke bevolking is er een ongekende feestvreugde, maar zijn er ook wraakgevoelens: “Anpakk’n dat volk”.

Commandant Frits Haselhoff maant tot rust en kalmte en roept op tot vergeving en verzoening. Het recht moet zijn loop hebben: “Ho ho mensen, daarvoor hebben we niet gevochten. Zo doen wij dat niet. Dit mut geen bijtjesdag word’n. Ik heb ook mien zwoager en vrienden uut het verzet verloren, dat weten jullie drommels goed. En bint jullie die Duitse commandant aan het kanaal verget’n, die vandaag 24 Vroomshoopse mannen heeft gespaard? Haat en vergelding leiden tot niets. We gaan dit rechtvaardig afwerken. Dat vinden jullie toch ook?”

Schoorvoetend gaan de Vroomshopers akkoord met deze uitleg. Zo krijgt het recht inderdaad z’n loop op 5 april 1945.

Scène 10:

Bevrijdingsfeest

Na een oecumenische dankdienst in de tot de laatste plaats bezette hervormde kerk langs het kanaal direct na de bevrijding van Vroomshoop vindt op 31 augustus 1945 in het kanaaldorp een groot bevrijdingsfeest plaats met versierde straten en versierde boten op het kanaal.

Tot middenin de nacht wordt er volop gefeest en gedanst.

Scène 11:

Epiloog

Waarvoor hebben zo ontelbaar velen, onder wie Vroomshopers, in deze niets en niemand ontziende gruwelijke oorlog hun leven, het hoogste offer, gegeven?

Omdat wij in vrijheid kunnen leven.
Wat doen wij hiermee na 70 jaar?
Hoe gaan wij om met onze vrijheid?
Hoe bestrijden wij discriminatie?
Kennen wij daadwerkelijk vergeving en verzoening?
Hoe zorgen wij ervoor dat liefde in plaats van ongezonde agressie en onverschilligheid de boventoon voert?

Zomaar wat vragen. En ook vooral: een opdracht om dat ideaal van vrede, vrijheid, recht en rechtvaardigheid uit te dragen.

Kareltje en Karel Ekkel sluiten af met een variant op het gedicht “Vrede” van Leo Vroman:

“Kom vanavond met verhalen
hoe de vrijheid is gekomen
En herhaal ze honderd malen
Daarvan zal ik blijven dromen
Kom vanavond met verhalen
hoe de oorlog is verdwenen
En herhaal ze honderd malen
Alle malen zal ik wenen”.

Roan Nieboer
Kareltje Ekkel

Karel Ekkel
als hemzelf

Burgers van Vroomshoop: René Alberts, Carmen Breukelman, Jara Boes, Bertrik en Daan Dekker, Jonnie en Esmee Drenthen, Floris, Sanne en Meike Eising, Carolien Eggens, Karel Ekkel, Carla, Lian en Kim Hees, Mark Hudepohl, Hilde en Wout Huijgen, René, Marlinde, Milou en Mirthe Jansen, Jeanine de Jong, Jan Cees Kaas, Inge Kamphuis, Coen Kolthof, Anja en Daniël Kleinjan, Riejan Kerssies, Marie-Louise en Steph Klaren, Maarten en Bram Koelman, Frits van Laar, Gerlof, Petra, Pien en Giel Melenberg, Wim Mulder, Roan en Stan Nieboer, Hettie en Maryse Pas, Ralf Postma, Coen Kolthof, Arie, Wilma en Lieke Riezebos en de Duitse herder Bo, Ruth Schipper, Monique Schutte, Anja en Sil van Straten, Jeroen Timmer, Maud Visser, Gerrinda en Sylvian Vos, Harm, Hannah en Jenneke Wemekamp, Geert Zandbergen en Gerrit Zomer.

Bedankt!

We danken onze subsidieverstrekkers de provincie Overijssel, de gemeente Twenterand, het Prins Bernhardfonds, Cogas en onze sponsors voor hun bijdragen.

We vergeten dit nooit meer en koesteren de herinnering van een uniek gebeuren.

Namens het 4 mei Comité Vroomshoop,

Hans Nieboer, voorzitter.

gemeente Twenterand

OOSTERHAVE makelaars o.z.

provincie Overijssel

D HAERE

Prins Bernhard Cultuurfonds

PEARLE OPTICIENS

COGAS

NOTARISKANTOOR mr. M.J.H. TEMMINK

mijande wonen

De Groot Vroomshoop Groep

voor wie aar bouwen denkt Bramer

landwinkel EGGENS

Rabobank

SCHOTEN accountants en belastingadviseurs

Formido deco bouwmarkt Marsman Vroomshoop

Nicolaas POTIJK goudsmid / juwelier

harry ten brinke

Esso Oosterveen's Oliehandel B.V. www.oosterveensoliehandel.nl

SAMSEN NIGHT GROEP

REKLAME

STICHTING HAVENZICHT

expert BERKHOF

Oranje Vereniging Vroomshoop

LOONBEDRIJF WARDENIER

AUTOSERVICE HEKMAN

BLOEMENDAL ASSURANTIËN

van der Goot De echte Bakker

Veltink automotive bedrijfskleding

Lucas assurantie- en adviesbureau bv

JUMBO Veld

buro Kordaat communication services

henk kerkdijk Advies & Management

Intertoys SPEELGOED GIFTS & SUNDRIES

UITSLAG & ZN DRUKKERIJ • GRAFISCHE PRODUCTIES

BEKMANN ELEKTRA

Bouwhuis Makelaardij Hypotheken

Heikens MODE

Kaas Administratiekantoor

DNNS

Theaterproductie ‘5 april 1945’ in beeld

In nauwelijks meer dan drie maanden groeide de theaterproductie “5 april 1945” uit tot een indringend en doorleefde voorstelling, die meer dan 1200 bezoekers van het theater Het Punt in de greep hield.

Idee en script: Hans Nieboer, ontleend aan het boek “Vroomshoop bevrijd” uit 1990

Regie: Jennifer Veltink, afstuderend docent theater

Muziek, piano en algemene muzikale leiding: Gezinus Veldman

Verdere muzikale invulling: kopergroep van de Harmonie Vroomshoop en Joost Visser (slagwerk)

Arrangementen voor de kopergroep: Henri Gerrits

Storyboard, films en beelden: John Mulder

Eindmontage: Wim Jansen

Licht en geluid: Berto de Jong en Herman Pierik

Voice-over: Alberto Stegeman

Declamaties: Carolien Eggens

Kleding: Joan en Martha Nieboer en Annelies Warringa

Visagie: Max Groote

Figuranten: ouders en kinderen van de Oranjeschool en andere Vroomshopers

Uitvoering: 100 Vroomshopers

Vroomshoop, 27 mei 2015.